

Literatura – język – przekład, pod red. M. Sibińskiej,
H. Dymel-Trzebiatowskiej, seria: Nowe Wyzwania, Nowe Horyzonty.
Czterdzieści Lat Skandynawistyki Gdańskiej, t. 1, Gdańsk:
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2016, 140 ss.

Historia – społeczeństwo – kultura, pod red. M. Sibińskiej,
H. Dymel-Trzebiatowskiej, seria: Nowe Wyzwania, Nowe Horyzonty.
Czterdzieści Lat Skandynawistyki Gdańskiej, t. 2, Gdańsk:
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2016, 161 ss.

Po latach pracy przychodzi czas świętowania. W 1975 roku Uniwersytet Gdański przyjął pierwszych studentów studiów skandynawskich; moment ten poprzedziło pięć lat żmudnych przygotowań, w których główną rolę odegrał profesor Zenon Ciesielski. Czterdzieści lat później w Wydawnictwie Uniwersytetu Gdańskiego ukazuje się jubileuszowa trzypięciotomowa publikacja, która dokumentuje przeszłość i przedstawia teraźniejszość gdańskiej skandynawistyki. A także zapowiada kontynuację, serię zatytułowano bowiem Nowe Wyzwania, Nowe Horyzonty. Silna obecność prac młodych naukowców w tych tomach jest dobrym prognostykiem dla studiów skandynawistycznych na gdańskiej uczelni.

Na serię składają się trzy tomy (trzeci, poświęcony Finlandii, nie jest objęty tą recenzją). Ich różnorodność tematyczna jest znakiem firmowym gdańskiej skandynawistyki i odzwierciedleniem rozwijanego od wielu lat modelu studiów. W każdym z tomów wyodrębniono trzy zapowiedziane w tytule działy. Większość artykułów w tomie pierwszym napisano w językach skandynawskich, w tomie drugim dominują teksty w języku polskim.

Czytelnik zainteresowany historią studiów skandynawskich w Gdańsku powinien zacząć lekturę od artykułu Hieronima Chojnackiego i Doroty Janukowicz w tomie pierwszym (nieco szkoda, że napisanego po polsku). To skarbnica informacji o gdańskiej skandynawistyce, świadectwo ogromnego wysiłku profesorów, adiunktów, wykładowców, studentów, lektorów zagranicznych, pracowników administracyjnych i technicznych, bibliotekarzy, którzy przez lata kształtowali obraz gdańskiej skandynawistyki i ugruntowali jej pozycję w polskiej humanistyce.

Pośród siedmiu pozostałych artykułów pierwszego tomu trzy są autorstwa naukowców spoza Gdańska, z innych ośrodków badań skandynawistycznych w Polsce, z którymi Gdańsk utrzymuje żywe kontakty. Lech Sokół (SWPS Warszawa), historyk dramatu, pisze o relacjach między teologią a literaturą na przy-

kładzie dramatu Ibsena *Peer Gynt*. Punktem wyjścia rozważań, które od paru lat znajdują się w głównym nurcie działalności badawczej Sokoła, jest oryginalna definicja teologii, pozwalająca na nowe odczytanie tekstów norweskiego dramaturga. Ewa Data-Bukowska, językoznawczyni z Uniwersytetu Jagiellońskiego (UJ), podejmuje temat katafory w języku szwedzkim z punktu widzenia językoznawstwa kognitywnego, przedstawiając odmienną analizę użycia zaimka wskazującego *den* w zdaniach relatywnych od tej stosowanej w szwedzkich gramatykach. Tekst poznańskiego skandynawisty Andrzeja Szuberta (UAM) mieści się w głównym nurcie jego badań, które obejmują słowotwórstwo duńskie, i dotyczy kwestii semantycznej interpretacji wieloczłonowych złożeń. Pozostałe artykuły w tym tomie wyszły spod pióra byłych i obecnych pracowników Uniwersytetu Gdańskiego. Dwa teksty w dziale poświęconym literaturze odzwierciedlają różnicę pokoleniową: Jørgen Veisland od lat jest związany z polską skandynawistyką, w Polsce uzyskał stopień doktora habilitowanego, Karolina Drozdowska zaś to przedstawicielka młodej generacji badaczy. Tekst Veislanda jest analizą powieści Josefine Klougart, Drozdowska przedstawia przegląd dokonań norweskich pisarzy inspirowanych ideologią komunistyczną, wskazując na konieczność szerszego zainteresowania się ich twórczością. W dziale przekładu znalazły się dwa teksty. Pierwszy z nich jest dowodem na żywe związki byłych pracowników z gdańską skandynawistyką. Gunnel Bergström pełniła funkcję lektorki języka szwedzkiego w Katedrze Skandynawistyki UG w latach 2013–2016. Jej artykuł dotyczy autodekrypcji. Warto podkreślić zasługi lektorów języków skandynawskich dla rozwoju gdańskiej skandynawistyki; zainteresowania naukowe Bergström znalazły swój praktycznych wymiar i zaowocowały znaczącymi osiągnięciami studenckich kół tłumaczy. Hanna Dymel-Trzebiatowska poświęciła swój tekst analizie humoru w polskim tłumaczeniu powieści Tove Jansson.

Tom drugi został napisany wyłącznie przez pracowników Uniwersytetu Gdańskiego i jest kolejnym dowodem na interdyscyplinarny charakter badań prowadzonych w tamtejszym Instytucie Skandynawistyki.

Rozpoczyna go tekst Kazimierza Musiała *Disciplinary options and consequences of contemporary Area Studies regarding Nordic and Baltic Europe*, będący zwięzłym opisem *area studium*, zarówno w aspekcie historycznym, jak i w odniesieniu do uwarunkowań współczesnych. Postulowane przez autora zwiększenie roli nauczania języków obcych związane jest z redefiniowaniem tej dyscypliny naukowej i uznaniem znajomości języka za warunek podstawowy przy podejmowaniu badań z tego zakresu. To ważny głos w obliczu trudności, jakie napotykają filologie „małych języków”. Dział historyczny zawiera jeden artykuł autorstwa Emilii Denkiewicz-Szczepaniak zatytułowany *Polske sivile tvangarbeidere og krigsfanger i Organisation Todt-Einsatzgruppe Wiking 1941–1945*. Tekst oparty jest na wcześniejszych pracach badawczych autorki, powstałych na podstawie wnikliwej

kwerendy w archiwach norweskich i niemieckich. Artykuł w bardzo obszerny sposób omawia kwestię polskich jeńców wojennych i osób cywilnych zatrudnianych przymusowo na obszarze Skandynawii przez Organizację Todta, a ściślej rzecz ujmując – Grupę Operacyjną Wiking. Autorka skupia się szczególnie na losie Polaków pracujących w Norwegii, analizując sposoby rekrutacji, charakter wykonywanych prac i warunki zatrudnienia. Tekst uzupełnia pięć tabel zawierających wykaz transportów polskich robotników przymusowych z obszarów okupowanych. Dział „Społeczeństwo” obejmuje artykuły młodszych stażem badaczy, część z nich jest absolwentami gdańskiej skandynawistyki. Spektrum poruszanych zagadnień jest bardzo szerokie. Maja Chacińska analizuje szwedzkie programy telewizyjne pod kątem edukacji popularnej i społecznej, Tomasz Archutowski zaś partie populistycznej prawicy w Skandynawii. Logicznie skonstruowany tekst Archutowskiego jest dobrze osadzony w literaturze badawczej i prowadzi do interesujących konkluzji. Magdalena Maria Ślaska podejmuje zagadnienie nordyckiej polityki językowej i to w odniesieniu do języków rzadko omawianych w polskich tekstach naukowych, a mianowicie farerskiego i grenlandzkiego. Ostatni tekst w tym dziale autorstwa Dominiki Bartnik-Świątek *Nie mamy potrzeby pojednania – czyli o duńskiej retoryce pojednania w dyskursie publicznym na temat Grenlandii* przykuwa uwagę inteligentnym sposobem komentowania.

Dział poświęcony kulturze otwiera artykuł Hanny Garczyńskiej, będący ciekawą próbą połączenia elementów analizy językoznawczej z literaturoznawczą w odniesieniu do form adresatywnych w wybranych dramatach Ibsena. Napisany świetną angielszczyzną tekst Agaty Lubowickiej przybliżyła postać duńskiej fotografi Jette Bang i odmienność jej relacji z podróży po Grenlandii w stosunku do tych pisanych przez męskich podróżników. Równie frapujący w warstwie faktograficznej jest artykuł Marii Sibińskiej poświęcony lapońskiemu teatrowi nomadycznemu. Autorka opiera się na pracach Rosi Braidotti, wykazując, że feministyczna i tożsamościowa teoria tej filozofki jest w gruncie rzeczy uniwersalistyczna i znajduje zastosowanie w opisie działań artystycznych.

Chojnacki i Janukowicz w artykule opisującym dzieje gdańskiej skandynawistyki definiują jej misję naukową i dydaktyczną. Jest nią „stymulowanie rozwoju interdyscyplinarnej wiedzy o Skandynawii i relacjach polsko-skandynawskich”. Warto sięgnąć po tomy jubileuszowej serii i poddać się tej stymulacji. Naprawdę warto!

Grzegorz Skommer

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu